

Az Aszódi úti VI/2

1944-ben *húszesztendősek voltak*. Vállalták a veszélyt, a harcot a fasiszmus ellen. Fiatalokhoz illő bátorsággal, felnőttekre valló körültekintéssel.

Ma *negyvenesek*: a magas, vékony honvéd alezredes, Lantos József, csendes szavú fivére, a csepeli munkás, Lantos Sándor, a csupaderű rendőr alezredes Balogh József, Gaál László SZOT-titkár, Soós Tibor, az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem marxista tanára. S a többiek: Gaál András, az Alumíniumipari Vállalat párttitkára, Weiss Magda, Weiss Alíz, a pozsonyi pedagógusok, Hirsch Ibolya, az egykori munkaszolgálatos nő, Szabados Jenő rendőr alezredes, Szabados Mihály, az MTS számvizsgáló bizottságának elnöke. Egy ember hiányzik az Aszódi úti törzsből: Szabados Lajos, a hamis papírokat gyártott címfestő. A háború alatt szerzett betegsége vitte a felszabadulás után alig egy esztendővel a sírba.

Koszorú Táncsics sírján

— Csend, gyerekek, motorzúgást hallok — kiáltotta el magát Lengyel Józsa. A zsi-bongás elült. Motorok, újabb motorok zaja törte át a vasárnap csendjét. A Rózsika-forrásnál veszélyt érzett harminc fiatal.

— Valami történt — mondta Lengyel. — Futás feléle. Máriaremetén német katonák karjaiba szaladtak Páncélos oszlopok özönlöttek Budapest felé, végtelen sorban. 1944. március 19-e volt.

A kirándulók rohantak a városba, a nemesfémek szak-szervezetébe. Az életosztón hajtotta őket, az akarat: *nem pusztulhat el egyetlen ember sem, akit megmenhetnek a börtöntől*. Vasárnap délután füstöltek a szakszervezet irodájának kéményei. Lantosék és sokan mások, akiket benn a városban ért a náci megszállás híre, okmányokat égettek, nyilvántartást, levelezést. És csomagoltak. Könyveket, mert a könyv később még sokáig nagyobb kincs lesz. Mire a németek a szakszervezet székházába érkeztek, már senkit és semmit nem találtak. Pedig kutattak, hiszen a nemesfémek szakszervezete volt az egyetlen, amely 1944-ben is a baloldal, a szakszervezeti ellenzék vezetése alatt működött.

Itt tanulták meg a közösség szolgálatának kötelességét Lantos, Balogh, Soós és a többiek. 1940—41-től 80—90 ifjúmunkás vett részt azokon a szemináriumokon, kirándulásokon, ahol Gyopár János — ma a Nemzeti Bank párttitkára —, Fencsik László — a pártfőiskola igazgatóhelyettese — és mások, a forradalmat tanították. A fiatalok mindenütt ott voltak: 1941 októberében tüntettek a Batthyány örökmécesnél. Halottak napján Lantos József kapta azt a feladatot, hogy miközben Kabók Lajos és Szedler Ferenc beszél, helvezzen el a koszorút Táncsics Mihály sírján: *»Független, szabad Magyarországot!«* 1942. március 15-én a nemesfémek ifik tisztelegtek Kossuth Lajos sírjánál. Részt vettek a Vörös Segély akcióban, részesei voltak az aranyművesek általános sztrájkjának, bekapcsolódtak a Népszava terjesztésébe. És Soós Tibor 1942-ben Dallos Tibor néven cikket írt a *Magyar Nemzet* rövid életű ifjúsági rovatában: *»Demokratikus Magyarországot kívánunk!«*

1944 tavaszáig az ifjú gárda már bizonyított...

Razziák, lebukások

Razziák, lebukások. Razziák és újabb lebukások. Ha az idősebbeket letartóztatják, a fiataloknak kell folytatniuk a harcot. Ez az élet, a forradalom törvénye.

1944 tavaszán betiltották a szakszervezetet, de a kommunisták mégis dolgoztak. Zuglóban, a Limanova téren működni kezdett a hamis iratokat készítő «gyár». Fencsik, Szóke György — ma az NSZK-ban dolgozik, a magyar külkereskedelmi kirendeltségen —, Fekete Károly — az V. kerületi pártbizottság első titkára — vezetésével keresztlevel őrlelapokat szákmányoltak a terérvárosi plébániahivatalban, bejelentőlapokat, zsoldkönyveket gyártottak. Júliusban fekete

gépkocsisor állt meg a Róna utcában: *tizenkét embert tartóztatott le a rendőrség egy véletlenül felfedezett nyom alapján*.

A fiatalok maradtak szabadlábban. Folytatták tehát ott, ahol az öregek kényszerűségről hagyták abba.

Lantos József, Balogh és Soós illegális lakást keresett. Aztán kiköltöztek a Valéria-telepre, Lantosék bombától megrongált házába. Így lett az Aszódi út 27 az összes további akciók központja. Lantosék a telepen felvették a kapcsolatot a Gaál testvérekkel és a három Szabadossal. S aztán egyre többen gyűltek azok, akik készek voltak a fasiszták elleni harcra: férfiak és nők. Balogh József munkát talált a Vihar bojszolgálatnál. A cég főnöke — tartalékos főhadnagy — a VI. kerületi kisegítő karhatalom, a KISKA parancsnoka lett, Balogh pedig a parancsnok »legmegbízhatóbb katonája«, a KISKA székház a Lovag utcai iskola őrséggparancsnoka. A fegyverraktár és a bejárat állandó őre pedig a kisebbik Lantos, Sándor. Az Aszódi útról tehát ide jártak zsoldkönyvekért, nyílt parancsokért, futárpapírokért, járőr igazolványokért és később fegyverekért is.

A KISKA nevében Sebestyén Sándor századparancsnok hamisított aláírásával külön bélyegzőt rendeltek, karszalagokat, levente sapkákat szereztek. S az Aszódi úti részből megalakult a KISKA VI/2-es önálló egysége. Baloghék mindaddig megmaradtak a Lovag utcában, amíg az egység október végén megkapta az indulási parancsot. Balogh és Lantos Sándor a zsebükben levő nyílt parancsallal ezen a napon »szabadságotlák magukat« véglegesen a KISKA-tól.

A KISKA azonban az utolsó pillanatig az Aszódi út fontos támasza volt. Azok az okmányok, amelyek a Lovag utcából származtak, több száz ember, köztük sok katonaszökevény életét mentették meg.

Röpcédulák és fegyverek

A harc nehezebb szakasza október 15-én kezdődött az Aszódi útiak számára is. A kis ház háborús harci központtá szerveződött.

A nyilas hatalomátvétel után nemzetiszínű keretben fasiszta plakátok jelentek meg Budapest utcáin: *»Mit akar a magyar nép?«* Az Aszódi úton pedig sorra készültek a ragasztószalagok: *»Békét!«* *»Békét akar!«* S a Rákóczi úton — például az Uránia mozi kapujában —, a Vilmos császár úton, a kőbányai gyárak környékén mind gyakrabban tűnt fel a *kommunisták válasza* a nyilasok plakátján. A VI. kerületi kiegészítő parancsnokság mellett szinte az őrség szeme láttára ragasztották át Balogh Józsefék a nyilasok felhívását.

A rendőrség nyomozott, a tettesek azonban mindig nyomtalanul eltűntek.

S bár közben Lantos Józsefék utolsó pártkapcsolatát, Fencsik Lászlót is letartóztaták, a csoport folytatta az akciókat. A «kisipari módszereket» felváltotta a nagyüzemi röpiratgyártás. Kliséket készíttettek, tömegével nyomtatták és terjesztették szerte a városban az ötágú csillagos röpcédulát. *»Halál a német megszállókra!«*

A rendőrség ismét nyomozott a tettesek után, de újból eredménytelenül. Az akciók sora tehát tovább szélesedett. A papírok után következtek a fegyverek.

Az alap: *egy puská és egy tár öt darab löszerrrel*, amelyet az utcán találtak az Aszódi úti kommunisták. S ha fegyver hever az utcán, található az másutt is. Megkezdtek a rendszeres fegyverzákmányolást. Fegyvereket hordtak nyílt parancsokkal a zsebükben a KISKA székházából. Pisztolyt vettek a Telesi téren. Az Alkotás utcai helyőrségi kórházban cigarettákért szereztek meg egy műtőstől a frontról érkező sebesültek fegyvereit. (Ki volt a műtős, még ma sem tudják?) A Ferencvárosi pályaudvaron, a német hadsereg budapesti utánpótlási központjában is hozzákezdtek a fegyvergyűjtéshez. Éjszakánként, sőt fényes nappal is feltörték a pályaudvaron veszteglő vagonokat és zsákokban hordták el

a fegyvereket, lőszerket. Az állomáson használhatatlanná tették egy német harcocsit. Amikor a németek felfedezték őket és tüzzel árasztották el a vagonokat, a partizánok egy robbanóanyaggal telezsúfolt vagon tengelyére rejtőztek: robbanóanyagra nem lőnek a náciak, mert levegőbe repülni ők sem akarnak. Megmenekültek. És másnap folytatták a munkát.

A nyilasok nyomoztak, hová lettek a fegyverek, lőszer. Hiába.

Akciók az Epres-erdőben

Amikor a front Budapest alá ért, a KISKA VI/2-es szolgálati járőreként a csoport nyílt parancsallal Vecsésre vonult, s a német és magyar frontvonalak előtt, a senki földjén szedte össze a géppuská-hevedereket, golyószórókat, karabélyokat és pisztolyokat. Az Aszódi úti ház alatt ásozott pincében december végéig 52 puskát, két géppisztolyt, egy golyószórót, 500 kézigranátót és több tízezer löszert gyűjtöttek össze a csoport tagjai. A felszabadulás után egy lovaskocsira való fegyverszállítmányt adtak át a szovjet hadseregnek, pedig a harc napjaiban más ellenállóknak is adtak fegyvereket.

A Valéria-telepen több száz ember tudta, mivel foglalkoznak Lantos József és emberei. És senki nem árulta el őket.

Budapest bekerítése után a németek csak légi úton tudták biztosítani a körülvevő katonaság utánpótlását. Ejtőernyővel dobtak le fegyvert, löszert, üzemanyagot az Epres-erdő környékére. Az Aszódi útiak megkezdtek az utánpótlás rombolását. Éjszakánként törrel felszúrták a benzintartályokat, a fegyvereket és löszereket pedig az erdő bombatölcsereiben víz alá süllyesztették. A németek körülvevtek a környéket, de Lantosék kicsúsztak. A partizánokat azonban tovább keresték és a kör egyre szűkebb lett.

1945. január 4-én este megjelent a magyar rendőrség az Aszódi utcai házban. Gyertyafénynél ült együtt a csoport egy német üzemanyagtartály mellett, a fegyverraktár pince tárva-nyitva. Lantos Sándor nyitotta ki a ház ajtaját és Lantos József azonnal lött. A fegyverraktárt lezárták és a csoport kitört a házból. Az Epres-erdőbe menekültek. Hajnalban 200—300 csendőr és nyilas pártiszolgálatos kutatta át a telepet, de Lantosékat nem találták meg, sőt a fegyverek rejtekhelyét sem fedezték fel.

S másnap a csoport tagjait ismét a valériatelepiek rejtették el egy nyilvános óvóhelyen, ahol 250—300-an voltak. A felszabadulásig még eltelt néhány nap. Lantosék tetteit csaknem az egész óvóhely ismerte, de áruól ismét egy sem volt közöttük. A telep megvédte saját fiait.

Amikor a szabadság első napjaiban Lantos József és harcostársai megjelentek a hívrásra: a kommunisták és szociáldemokraták jelentkezzenek a kőbányai előjáróságon, már igazolni sem kellett tetteiket.

— *Ti vagytok a ferencvárosi vagonrombolók* — fogadták őket. — *Ismerünk benneteket. Kezdjétek el az újfajta munkát...*

Két évtized múltán

Két évtized múlt el azóta. Lantos József és a csoport tagjai most is végzik az újfajta munkát. 1944—45-ös tetteikről húsz éven át mégsem jelent meg egyetlen sor sem. Az Aszódi útiak nem keresték a népszerűséget, mások meg nem biztatták őket arra, hogy emlékeiket nyilvánosságra hozzák.

A felszabadulás huszadik évfordulója kapcsán a magyar antifasiszta mozgalom sok, eddig fel nem dolgozott akciójára derült fény. A *rendszeres kutatómunka rejtett kincseket tárt fel*. A partizánszövetségben az évforduló előtti hetekben rendezték a magyarországi akcióban részt vevő ellenálló anyagát. Ekkor bukkant fel Lantos József neve, s a többieké, a *partizánszövetség tagjaié*, akiknek irataiban mind szerepelt a cím: *Aszódi út*.

S kirajzolódott a teljes kép: *húszéves fiatalok harcainak története a fasiszmus ellen*.

Kocsis Tamás